

Raportul privind drepturile fundamentale 2016

Opiniile FRA

Uniunea Europeană (UE) și statele sale membre au introdus și au continuat numeroase inițiative menite să protejeze și să consolideze drepturile fundamentale în 2015. Raportul FRA privind drepturile fundamentale 2016 sintetizează și analizează evoluțiile majore din domeniul drepturilor fundamentale, menționând atât progresele înregistrate, cât și obstacolele persistente. Publicația de față prezintă opiniile FRA pe marginea evoluțiilor majore în ariile tematice acoperite și o sinteză a dovezilor care vin în sprijinul acestor opinii. Astfel, raportul oferă o imagine de ansamblu compactă, dar informativă a principalelor provocări legate de drepturile fundamentale cu care se confruntă UE și statele sale membre.

Cuprins

 Azilul și migrația în UE în 2015	2
1 Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și utilizarea acesteia de către statele membre	5
2 Egalitatea și nediscriminarea	7
3 Rasismul, xenofobia și intoleranța asociată acestora	9
4 Integrarea romilor	11
5 Societatea informațională, protecția vieții private și a datelor	13
6 Drepturile copilului	15
7 Accesul la justiție, inclusiv drepturile victimelor infracțiunilor	17
8 Evoluții în punerea în aplicare a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități	19

Azilul și migrația în UE în 2015

Peste un milion de oameni s-au refugiat în statele membre ale UE în 2015, ceea ce a făcut ca Uniunea să se confrunte cu o provocare fără precedent. Deși reprezintă doar aproximativ 0,2 % din totalul populației, numărul lor a fost mult mai mare decât în anii anteriori. În plus, având în vedere că, la nivel mondial, aproximativ 60 de milioane de oameni au fost strămuțați forțat ca urmare a persecuțiilor, a conflictelor, a violenței generalizate sau a încălcării drepturilor omului, cel mai probabil aceste fluxuri vor continua să aibă aceeași intensitate în următoarea perioadă. FRA analizează eficacitatea măsurilor luate sau propuse de UE și statele sale membre în vederea gestionării acestei situații, cu referire specială la respectarea drepturilor fundamentale de către acestea.

Opiniile FRA

În 2015, peste un milion de refugiați și migranți – față de aproximativ 200 000 în 2014 – au sosit în Europa pe mare, în special în Grecia și în Italia. Cu toate că, în contextul gestionării frontierelor maritime, au fost consolidate unele aspecte ale activităților de salvare, în 2015 numărul deceselor în Marea Mediterană a continuat să crească. Potrivit Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM), 3 771 de persoane și-au pierdut viața traversând Marea Mediterană în ambarcațiunile nesigure și adesea supraaglomerate furnizate de traficanții de migranți.

Opiniile FRA

Pentru a garanta demnitatea umană, dreptul la viață și dreptul la integritate al persoanelor, conștințite de Carta drepturilor fundamentale a UE, FRA consideră că UE și statele sale membre ar trebui să elimine amenințările la adresa vieții care au apărut la porțile Europei. Pentru a pune capăt numărului mare de decese pe mare, UE și statele sale membre ar putea încerca să contureze o abordare globală, care să implice toate statele și actorii relevanți și să se bazeze pe concluziile Summit-ului mondial umanitar, care s-a desfășurat la Istanbul în perioada 23-24 mai 2016. Ar putea fi luate în considerare și propunerile FRA referitoare la garantarea dreptului la viață în contextul deplasărilor pe mare, publicate în raportul din 2013 privind frontierele maritime din sudul Europei, care recomandă să se asigure echiparea corespunzătoare cu apă, păături și alte materiale de prim ajutor a navelor de patrulare ale tuturor națiunilor participante.

Uniunea Europeană continuă să ofere doar posibilități restrânse de intrare pe teritoriul său în mod

legal pentru persoanele care au nevoie de protecție. Acest fapt înseamnă că deplasarea lor spre Europa este neautorizată și, prin urmare, inutil de riscantă, în special pentru femei, copii și persoanele vulnerabile, care ar trebui să fie protejate. Există dovezi clare privind exploatarea și relele tratamente aplicate acestor grupuri de către traficanți.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a aborda riscurile migrației neregulate către UE, statele membre ale Uniunii ar trebui să aibă în vedere oferirea unor posibilități de relocare, admisia pe criterii umanitare sau alte sisteme de garantare a siguranței, cu scopul de a înlesni intrarea legală în UE a persoanelor care au nevoie de protecție internațională. Aceste persoane ar trebui să aibă posibilitatea de a apela la astfel de sisteme în locuri care le sunt accesibile. Pentru a respecta dreptul la viața de familie, consacrat la articolul 7 din Carta drepturilor fundamentale a UE, dar și pentru a evita riscurile intrării ilegale a persoanelor care doresc să se alăture familiei, trebuie înlăturate obstacolele de natură juridică și practică ce împiedică sau întârzie semnificativ reîntregirea familiei și trebuie evitată impunerea altora noi.

Deși sunt necesare măsuri eficiente de combatere a traficului de persoane, există pericolul ca și persoanele bine intenționate care ajută migranții să fie expuse riscului de a fi urmărite penal. În cazurile în care cetățenii caută să ajute refugiații să ajungă la un adăpost sau să avanseze spre locul de destinație, de exemplu cumpărându-le bilete de tren sau transportându-i în mașina personală, ei trebuie considerați o parte a soluției, iar nu a problemei. Măsurile care duc la pedepsirea refugiaților

înșiși pot provoca probleme în raport cu dispoziția de nesanționare prevăzută la articolul 31 din Convenția ONU privind statutul refugiaților.

Opiniile FRA

Pentru a soluționa problemele identificate, FRA consideră că, după cum a anticipat Planul de acțiune al UE de combatere a traficului de migranți, legislația relevantă a Uniunii ar trebui evaluată și revizuită în vederea reducerii riscului incriminării neintenționate a asistenței umanitare sau al pedepsirii activităților de acordare de sprijin corespunzător migranților aflați în situație fără forme legale.

Presiunea sporită a migrației asupra Uniunii Europene a dus la adoptarea de noi măsuri, printre care construirea de garduri la frontierele terestre, decizii sumare de refuz, proceduri accelerate sau stabilirea profilului pe criterii de naționalitate. Există un consens general la nivelul Uniunii conform căruia ar trebui respectată interdicția privind *returnarea*, însă evoluția legislației din acest domeniu generează incertitudini juridice, astfel cum s-a subliniat în cadrul Conferinței FRA privind drepturile fundamentale din 2014, organizată la Roma. Orice formă de îndepărtare a unui grup sau orice activitate de interceptare pe mare ar putea fi asimilată concret unei acțiuni de expulzare colectivă, în cazul în care îndepărtarea sau interceptarea nu se bazează pe o evaluare individuală și dacă nu sunt disponibile căi de atac eficiente împotriva deciziei. Atât articolul 19 din Carta drepturilor fundamentale a UE, cât și articolul 4 din Protocolul 4 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEaDO) interzic o astfel de procedură, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) susținând că interdicția se aplică și în marea liberă.

Opiniile FRA

Pentru a se garanta respectarea pe deplin a dreptului de azil consfințit de Carta drepturilor fundamentale a UE, FRA consideră că UE și statele sale membre ar trebui să se asigure că politicile lor de gestionare a frontierelor și a migrației nu încalcă principiul nereturnării și interdicția expulzării colective. Caracterul absolut al interzicerii returnării trebuie respectat atât la formularea măsurilor legislative sau de politici publice, cât și în aplicarea lor. FRA consideră că sunt necesare orientări specifice privind modalitățile de reducere a riscului de încălcare a principiului nereturnării pentru a aborda situații noi, cum sunt cele survenite în urma instalării de garduri sau a interceptării pe mare, sau o cooperare mai strânsă cu țările terțe în materie de gestionare a frontierelor.

În 2015, în repetate rânduri și în numeroase state membre s-au înregistrat cazuri de refugiați aflați în situații desperate și în condiții precare. În conformitate cu articolul 18 din Directiva privind condițiile de primire, solicitanților de azil trebuie să li se ofere un nivel de trai adecvat pe perioada necesară examinării cererii lor de protecție internațională. Cu toate că directiva se aplică în mod oficial numai din momentul în care o persoană depune o cerere de protecție internațională, multe dintre dispozițiile sale reflectă standardele internaționale din domeniul drepturilor omului și al legislației privind refugiații, care sunt efectiv obligatorii pentru statele membre ale UE din momentul în care un refugiat intră în jurisdicția unui stat.

Articolul 18 alineatul (4) din directivă impune statelor membre să adopte „măsurile corespunzătoare pentru a preveni agresiunile și violența de gen, inclusiv violența sexuală și hărțuirea” în centrele de cazare utilizate pentru găzduirea solicitanților de azil. În 2015 s-au întocmit numeroase rapoarte bine documentate despre femei care s-au simțit amenințate în zonele de tranzit și în taberele de refugiați. În cazul copiilor neînsoțiți, Carta drepturilor fundamentale a UE impune ca aceștia să primească protecția și îngrijirea necesară pentru bunăstarea lor. Cu toate acestea, multe mii de copii neînsoțiți au dispărut însă din centrele de cazare din statele membre ale UE, iar alții au fost ținuti în centre de detenție sau separați de familiile lor în timpul tranzitului haotic sau la trecerea frontierelor. Neajunsurile de genul acesta sunt cauzate de numărul mare de refugiați și de amalgamul actual de sisteme inadecvate de primire a solicitanților de azil. Nu este întotdeauna clar ce instituții din cadrul UE și al statelor membre își împart responsabilitatea pentru această situație – o deficiență pe care Comisia Europeană a planificat să o rezolve la începutul anului 2016, prin *Comunicarea privind stadiul de realizare a acțiunilor prioritare din cadrul Agendei europene privind migrația*.

Opiniile FRA

Pentru a remedia deficiențele identificate, FRA consideră că UE ar putea ține seama de riscurile și de beneficiile înlocuirii, pe termen lung, a prelucrării cererilor de protecție internațională la nivel național cu prelucrarea de către o entitate a UE. În timp, această practică ar putea duce la crearea unui sistem bazat pe standarde comune. Ca primă etapă și prin utilizarea eficace a fondurilor UE disponibile, ar putea fi explorate forme comune de prelucrare între UE și statele sale membre în vederea promovării unor proceduri și standarde de protecție comune, întemeiate pe Carta drepturilor fundamentale a UE.

O evaluare cuprinzătoare privind drepturile fundamentale în punctele critice de acces din Grecia și Italia, care să vizeze toate etapele - de la debarcare, primirea inițială, verificare și transfer până la azil și returnare, ar contribui la eliminarea lacunelor în materie de protecție care afectează în special persoanele cele mai vulnerabile.

Datele existente arată că sistemele naționale de protecție a copilului nu sunt integrate întotdeauna în procesele și procedurile de azil și migrație care vizează copiii. Este nevoie de acțiuni suplimentare pentru a elimina decalajele existente în domeniul protecției copilului și a încuraja toți actorii relevanți să colaboreze pentru a proteja copiii refugiați și în special pentru a combate fenomenul dispariției copiilor neînsoțiți.

Statisticile sugerează că mai puțin de 40 % din migrații în situație nereglementară care au primit decizii de a părăsi teritoriul UE au plecat efectiv în 2014. Unele persoane care nu au obținut dreptul de ședere nu pot fi expulzate din motive practice sau de altă natură. Printre obstacole se pot număra lipsa de cooperare din partea țării de origine (cum ar fi refuzul de a emite documente de identitate și de călătorie) sau apatridia. Cadrul internațional și european al drepturilor omului impune ca acestor persoane să li se asigure acces la serviciile de bază, inclusiv la asistență medicală. Potrivit rezultatelor cercetării efectuate de FRA, asistența medicală mai accesibilă pentru migrații fără forme legale constituie o investiție bună pe termen scurt și mediu, în domenii cum ar fi controlul bolilor transmisibile. Detenția arbitrară și ilegală a migraților trebuie evitată; pe de altă parte, potențialul procedurilor de returnare rămâne insuficient valorificat. Respectarea drepturilor fundamentale nu reprezintă un obstacol; dimpotrivă, ea poate fi un element important în procesul de elaborare a unor politici de returnare.

Opiniile FRA

Pentru a preveni relele tratamente aplicate persoanelor expulzate forțat, FRA consideră că statele membre ale UE ar trebui să ia în considerare posibilitatea instituirii unor mecanisme eficiente de monitorizare a returnării migraților

fără forme legale. Garanțiile privind drepturile fundamentale în cadrul procedurilor de returnare contribuie la eficientizarea și la umanizarea acestora, prin favorizarea alternativelor mai puțin invazive decât detenția și prin sprijinirea returnărilor voluntare mai sustenabile, în contrast cu returnările forțate. Prin faptul că abordează problema persoanelor care nu pot fi expulzate, drepturile fundamentale pot face procedurile de returnare mai previzibile. În ceea ce privește migrații fără forme legale care trăiesc în UE, în rapoartele sale anterioare FRA a solicitat statelor membre să respecte pe deplin drepturile migraților conferite de legislația internațională și cea europeană din domeniul drepturilor omului, fie că este vorba de dreptul la asistență medicală sau de alte drepturi legale.

Cel mai probabil, un număr semnificativ de migrați și refugiați care au sosit în UE vor rămâne aici, mulți dintre ei în calitate de beneficiari ai protecției internaționale. Având în vedere situația din țările lor de origine, returnarea nu constituie o opțiune probabilă în viitorul apropiat. Integrarea acestora și participarea lor în societate, prin relații pașnice și constructive în cadrul comunității, reprezintă o provocare majoră pentru societățile din UE. Integrarea cu succes a migraților și a refugiaților recent sosiți poate să favorizeze creșterea favorabilă incluziunii și dezvoltarea capitalului uman al UE și să promoveze valorile umanitare pe care Uniunea le apără la nivel global.

Opiniile FRA

Pentru a înlesni integrarea rapidă a migraților și a refugiaților în societățile gazdă, FRA consideră că statele membre ale UE ar trebui să ia în considerare opțiunea revizuirii strategiilor și a măsurilor de integrare pe baza Principiilor fundamentale comune pentru politica de integrare a imigraților în Uniunea Europeană. Ele ar trebui să ofere soluții eficiente și concrete, în special la nivel local, pentru a promova egalitatea de tratament și conviețuirea în condiții de respectare a drepturilor fundamentale.

1 Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și utilizarea acesteia de către statele membre

Încă de la sfârșitul anului 2009, UE are propria sa declarație a drepturilor omului, document cu caracter juridic obligatoriu: Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care vine în completarea drepturilor omului consacrate la nivel național și a Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEaDO). Întrucât drepturile omului consacrate la nivel național și obligațiile ce decurg din CEaDO sunt obligatorii pentru statele membre ale UE în tot ceea ce întreprind, cartea este obligatorie pentru acestea numai atunci când acționează în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii Europene. În timp ce subliniază rolul esențial al actorilor naționali în punerea în aplicare a cartei, Uniunea Europeană evidențiază și necesitatea creșterii gradului de conștientizare cu privire la aceasta în rândul profesioniștilor din domeniul juridic și al factorilor de decizie, în vederea valorificării depline a potențialului cartei. Prin urmare, FRA examinează utilizarea cartei la nivel național.

Opiniile FRA

Conform jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), Carta drepturilor fundamentale a UE este obligatorie pentru statele membre ale UE atunci când acestea acționează în domeniul de aplicare a dreptului UE. În 2015, instanțele naționale au continuat să facă referire la cartă fără un argument motivat privind considerentul pentru care aceasta se aplică în circumstanțele concrete ale cauzelor respective; această tendință confirmă constatările FRA din anii anteriori. Uneori, instanțele au invocat cartea în cauze care nu intrau în sfera de aplicare a dreptului Uniunii. Totuși, există și cazuri rare în care instanțele au analizat în detaliu plusul de valoare adus de cartă.

Opiniile FRA

Pentru a spori gradul de utilizare a Cartei drepturilor fundamentale a UE în statele membre ale Uniunii și pentru a promova o utilizare mai uniformă în acestea, FRA consideră că UE și statele membre ar putea încuraja un schimb de informații mai amplu în materie de experiențe și abordări între judecătorii și instanțele din statele membre, dar și dincolo de frontierele naționale, valorificând la maximum oportunitățile de finanțare existente, cum ar fi cele din cadrul „Programului Justiție”. Această practică ar contribui la o aplicare mai coerentă a cartei.

În conformitate cu articolul 51 (Domeniul de aplicare) din Carta drepturilor fundamentale a UE, orice act legislativ național de punere în aplicare a dreptului UE trebuie să respecte această cartă. Rolul cartei a rămas însă limitat în cadrul proceselor legislative de la nivel național: ea nu constituie un element explicit și obișnuit în procedurile aplicate pentru verificarea legalității sau evaluarea impactului legislației viitoare, în timp ce instrumentele naționale din domeniul drepturilor omului sunt incluse în mod sistematic în procedurile respective.

Opiniile FRA

FRA consideră că instanțele naționale, atunci când se pronunță, precum și guvernele și/sau parlamentele în momentul evaluării impactului și legalității proiectelor de acte normative, ar putea avea în vedere o „evaluare a articolului 51 (Domeniul de aplicare)” mai riguroasă pentru a estima de timpuriu dacă o cauză în instanță sau un dosar legislativ ridică probleme în raport cu respectarea Cartei drepturilor fundamentale a UE. Elaborarea unor manuale standardizate privind măsurile practice de verificare a aplicabilității cartei – până acum, doar foarte puține state membre au făcut acest lucru – ar constitui pentru profesioniștii din domeniul juridic un instrument de evaluare eficientă a relevanței cartei într-o anumită cauză sau într-un dosar legislativ.

În conformitate cu articolul 51 din Carta drepturilor fundamentale a UE, statele membre ale Uniunii au obligația de a respecta principiile și drepturile consacrate în cartă și, de asemenea, de a „promova” activ aplicarea acestor principii și drepturi. Având în vedere acest fapt, normal ar fi să existe mai multe politici de promovare la nivel național a cartei și a drepturilor consacrate în ea. Astfel de politici, precum și activitățile de pregătire în domeniul specific cartei, sunt limitate cantitativ și ca domeniu de aplicare, așa cum arată constatările FRA din 2015. De vreme ce mai puțin de jumătate din cursurile de pregătire se adresează profesioniștilor din domeniul juridic, există nevoia familiarizării acestora cu cartă.

Opiniile FRA

Pentru consolidarea respectării drepturilor fundamentale garantate de Carta drepturilor fundamentale a UE, FRA consideră că statele membre ale Uniunii ar trebui să își suplimenteze eforturile cu inițiative de politici publice mai proactive, de exemplu printr-un accent pronunțat asupra integrării obligațiilor legate de cartă în dosarele legislative cu relevanță pentru UE, precum și prin politici speciale de promovare a conștientizării drepturilor prevăzute în cartă în rândul grupurilor-țintă. Printre aceste demersuri ar trebui să se regăsească module de pregătire specifice în cadrul programelor de studii relevante pentru judecătorii naționali și pentru alți profesioniști din domeniul juridic. Așa cum s-a subliniat în 2014, este recomandabilă încorporarea pregătirii privind cartă în cadrul mai amplu al drepturilor fundamentale, care include CEaDO și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO).

2 Egalitatea și nediscriminarea

Angajamentul UE de a lupta împotriva discriminării, promovând egalitatea de tratament și favorizând incluziunea socială, se observă în evoluțiile din domeniul juridic, în măsurile de politică și în acțiunile întreprinse în 2015 de instituțiile sale și de statele sale membre. Cu toate acestea, la sfârșitul anului propunerea de directivă privind egalitatea de tratament încă nu fusese adoptată. Prin urmare, protecția oferită de legislația UE a rămas neuniformă, depinzând de domeniu și de caracteristica protejată, ceea ce perpetuează o ierarhie a motivelor pentru acordarea protecției împotriva discriminării.

Opiniile FRA

Deși beneficiază de un temel juridic solid pentru combaterea discriminării, în UE încă funcționează în practică o ierarhie a motivelor pentru acordarea protecției împotriva discriminării. Directivele privind egalitatea de gen și de rasă oferă o protecție cuprinzătoare împotriva discriminării pe criterii de sex, rasă sau origine etnică în UE. În schimb, discriminarea pe criterii de apartenență religioasă sau convingeri, dizabilitate, vârstă sau orientare sexuală este interzisă doar în domeniul ocupării forței de muncă, al activității profesionale și al formării profesionale în temeiul Directivei privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă. Negocierile pe marginea propunerii de directivă a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, indiferent de religie sau convingeri, dizabilitate, vârstă sau orientare sexuală – Directiva privind egalitatea de tratament – au intrat în cel de al șaptelea an în 2015. Până la sfârșitul anului, negocierile în curs nu au obținut unanimitatea necesară în Consiliu astfel încât directiva să fie adoptată.

Opiniile FRA

Pentru a garanta o protecție mai echitabilă împotriva discriminării în diversele domenii ale vieții, FRA este de părere că legiuitorul UE ar trebui să ia în considerare toate modalitățile posibile pentru a se asigura de adoptarea fără alte întârzieri a Directivei privind egalitatea de tratament propuse. Adoptarea acestei directive ar garanta că UE și statele sale membre oferă o protecție completă împotriva discriminării pe criterii de sex, rasă sau origine etnică, religie sau convingeri, dizabilitate, vârstă sau orientare sexuală, în condiții de egalitate.

În cursul anului au avut loc o serie de evoluții relevante privind protecția împotriva discriminării pe criterii de sex, inclusiv în ceea ce privește reatribuirea de gen, de religie sau convingeri, de dizabilitate, orientare sexuală și identitate de gen. Toate acestea, cu excepția identității de gen și a reatribuirii de gen, sunt caracteristici protejate în temeiul Directivei privind egalitatea de gen și al Directivei privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă. Deși identitatea de gen nu este în mod explicit o caracteristică protejată în temeiul legislației UE, discriminarea bazată pe schimbarea sexului unei persoane este interzisă în temeiul Directivei 2006/54/CE privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (reformă). În două state membre, uniunile civile în cazul cuplurilor de același sex au devenit în mare măsură echivalente căsătoriei, cu excepția considerentelor cu privire la adopție, iar într-un stat membru căsătoria cuplurilor de același sex este legalizată în mod expres. În alte state membre, discriminarea pe baza identității de gen a făcut obiectul unor reforme. Unele state membre au luat măsuri pentru a rezolva problema diferenței de remunerare între femei și bărbați. Pentru prima dată, au fost trimise Curții de Justiție întrebări preliminare referitoare la discriminarea pe criterii de religie și convingeri. Unele state membre au introdus o cotă pentru încadrarea în muncă a persoanelor cu dizabilități.

Opiniile FRA

Pentru a asigura o protecție mai echitabilă împotriva discriminării, FRA consideră că toate statele membre ale UE ar trebui să aibă în vedere extinderea protecției împotriva discriminării în diferite domenii ale vieții sociale,

precum cele vizate de propunerea de directivă privind egalitatea de tratament. Procedând astfel, statele ar depăși standardele minime stabilite de legislația UE existentă în domeniul egalității, cum ar fi directivele în materie de egalitate de gen, Directiva privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă sau Directiva privind egalitatea rasială.

Continuând să pună în aplicare măsuri care să abordeze consecințele sociale ale fenomenului de îmbătrânire a populației, statele membre ale UE au contribuit la transformarea în realitate a dreptului persoanelor la un tratament egal în conformitate cu legislația UE. Recomandările specifice fiecărei țări, elaborate de Comisia Europeană și adresate statelor membre în contextul semestrului european din 2015, reflectă preocuparea instituțiilor UE pentru consecințele sociale ale îmbătrânirii populației. Recomandările relevante specifice fiecărei țări au abordat problema șomajului în rândul tinerilor, a participării persoanelor în vârstă pe piața forței de muncă și a vulnerabilității la discriminarea bazată pe diferite criterii, făcând referire la articolul 23 privind dreptul persoanelor vârstnice la protecție socială în conformitate cu Carta socială europeană (revizuită),

precum și la o serie de prevederi ale Cartei drepturilor fundamentale a UE, printre care articolul 15 privind dreptul la muncă, articolul 21 privind nediscriminarea, articolul 29 privind accesul la serviciile de plasament, articolul 31 privind condițiile de muncă echitabile și corecte, articolul 32 privind protecția tinerilor la locul de muncă și articolul 34 privind securitatea socială și asistența socială.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a se asigura că dreptul la nediscriminare garantat de Carta drepturilor fundamentale a UE este pus în aplicare în mod real, instituțiile UE ar trebui să aibă în vedere invocarea explicită a dreptului fundamental la nediscriminare atunci când propun reforme structurale în recomandările specifice fiecărei țări formulate în contextul semestrului european, în special atunci când promovează egalitatea de gen și nediscriminarea, precum și drepturile copilului. FRA este de părere că o astfel de abordare ar consolida principiile formulate și ar crește gradul de sensibilizare cu privire la aspectele promovării incluziunii sociale ce țin de drepturile fundamentale.

3 Rasismul, xenofobia și intoleranța asociată acestora

Manifestarea rasismului și xenofobiei, intoleranța asociată acestora, precum și infracțiunile motivate de ură constituie încălcări ale drepturilor fundamentale. În 2015, sentimentele xenofobe au ajuns în prim-plan în mai multe state membre ale UE, alimentate în mare măsură de sosirea în număr mare a solicitanților de azil și a imigranților, precum și de atacurile teroriste de la Paris și Copenhaga și de comploturile deșuate într-o serie de state membre. Cu toate că numeroase persoane au salutat sosirea refugiaților cu demonstrații de solidaritate, au avut loc și proteste publice și atacuri violente. În general, statele membre și instituțiile UE și-au continuat eforturile de combatere a infracțiunilor motivate de ură, a rasismului și a discriminării etnice și au acordat atenție eforturilor de prevenire a manifestării unor astfel de fenomene, inclusiv prin activități de sensibilizare.

Opiniile FRA

În ceea ce privește manifestările rasiste și xenofobe, anul 2015 a fost marcat de urmările atacurilor teroriste atribuite Statului Islamic, precum și de sosirea într-un număr mai mare a solicitanților de azil și a migranților din țările musulmane. Dovezile disponibile sugerează că statele membre care au înregistrat cel mai mare număr de sosiri sunt cel mai expuse riscului de a se confrunta cu o creștere vertiginoasă a numărului de incidente rasiste și xenofobe, care vor solicita atenția organelor de aplicare a legii, a sistemelor de justiție penală și a factorilor de decizie politică. Acest lucru este deosebit de relevant pentru aplicarea articolului 1 din Decizia-cadru a UE privind rasismul și xenofobia în ceea ce privește măsurile pe care statele membre trebuie să le adopte pentru sancționarea comportamentului intenționat rasist și xenofob. Această obligație este prevăzută și la articolul 4 litera (a) din Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, care prevede ca statele părți la convenție să declare instigarea la discriminare rasială, precum și actele de violență împotriva oricărei rase sau grup de persoane, drept infracțiuni sancționabile prin lege.

Opiniile FRA

Pentru abordarea fenomenelor rasismului și xenofobiei, FRA consideră că statele membre ale UE ar trebui să se asigure că orice caz de presupusă infracțiune motivată de ură sau discurs de incitare la ură este efectiv anchetat, urmărit penal și judecat în conformitate cu dispozițiile naționale aplicabile și, dacă este cazul, în conformitate cu dispozițiile Deciziei-cadru privind

rasismul și xenofobia, cu obligațiile europene și internaționale privind drepturile omului, precum și cu jurisprudența relevantă a CEDO în materie de discurs de incitare la ură.

Datele culese sistematic și dezagregate privind incidentele de discriminare etnică, infracțiunile motivate de ură și discursul de incitare la ură pot contribui la o mai bună punere în aplicare a Directivei privind egalitatea rasială și a Deciziei-cadru privind rasismul și xenofobia. Astfel de date permit, de asemenea, elaborarea unor răspunsuri specifice în materie de politică pentru a combate discriminarea etnică și infracțiunile motivate de ură. Jurisprudența din 2015 a Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) și a instanțelor naționale demonstrează, de asemenea, că aceste date pot servi drept probe pentru a dovedi discriminarea etnică și motivația rasistă, ducând la tragerea la răspundere a autorilor. În temeiul articolului 6 din Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, statele membre ale UE au acceptat obligația de a asigura o protecție eficace a victimelor și o cale de atac eficientă pentru acestea. Totuși, există în continuare deficiențe în modul în care statele membre ale UE consemnează incidentele de discriminare etnică și infracțiunile rasiste.

Opiniile FRA

Pentru elaborarea unor răspunsuri de natură juridică și de politici publice eficiente, bazate pe dovezi, FRA consideră că statele membre ale UE ar trebui să depună eforturi pentru a culege date privind discriminarea etnică și infracțiunile motivate de ură, în așa fel încât să se poată efectua comparații între țări.

FRA va continua să colaboreze cu statele membre la îmbunătățirea raportării și a înregistrării incidentelor de discriminare etnică sau a infracțiunilor motivate de ură. Datele culese ar trebui să includă diferitele motivații marcate de prejudecăți, precum și alte date specifice, cum ar fi locurile unde au avut loc incidentele și informații anonimizate privind victimele și făptuitorii. Eficacitatea unor astfel de sisteme ar putea fi analizată și ameliorată în mod sistematic pentru a îmbunătăți posibilitățile victimelor de a solicita despăgubiri. Datele statistice agregate, de la anchetă și până la etapa pronunțării sentinței în sistemul de justiție penală, ar putea fi înregistrate și puse la dispoziția publicului.

Cu toate că Decizia-cadru privind rasismul și xenofobia și Directiva privind egalitatea rasială sunt în vigoare în toate statele membre ale UE, membrii grupurilor minoritare, precum și migranții și refugiații s-au confruntat în 2015 cu rasism și discriminare etnică în materie de educație, încadrare în muncă și acces la servicii, inclusiv la locuințe. De asemenea, membrii grupurilor etnice minoritare s-au confruntat cu crearea unui profil etnic discriminatoriu în 2015, în ciuda faptului că această practică este contrară Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și este ilegală conform Convenției Europene a Drepturilor Omului (articolul 14), precum și conform principiului general al nediscriminării, astfel cum este interpretat în jurisprudența CEDO. Articolul 7 din Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială obligă, de asemenea, statele membre ale UE să asigure o educație eficientă pentru a lupta împotriva prejudecăților care duc la discriminare rasială.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a combate într-un mod mai eficace problema discriminării, statele membre ale UE ar putea avea în vedere, de exemplu, sensibilizarea și oferirea de oportunități de formare funcționarilor publici și specialiștilor, în special autorităților din domeniul aplicării legii și personalului din sistemul justiției penale, precum și profesorilor, cadrelor medicale și personalului structurilor responsabile pentru repartizarea locuințelor, angajatorilor și agențiilor de ocupare a forței de muncă. Aceste activități ar trebui să le asigure o bună informare cu privire la drepturile și legislația antidiscriminare.

Organismele de promovare a egalității din mai multe state membre ale UE au elaborat documente de informare și orientare în 2015 pentru a crește gradul de cunoaștere a legislației relevante pentru combaterea discriminării etnice. Există dovezi care arată

că, în pofida obligației legale de a difuza informații în temeiul articolului 10 din Directiva privind egalitatea rasială, publicul are în continuare un nivel de cunoaștere prea scăzut pentru a invoca suficient de des legislația privind discriminarea etnică.

Opiniile FRA

Pentru a aborda problema nivelului scăzut de cunoaștere a organismelor de promovare a egalității și a legislației relevante, FRA consideră că statele membre ale UE și-ar putea intensifica activitățile de sensibilizare cu privire la legislația UE și cea națională în materie de combatere a rasismului și a discriminării etnice. La astfel de activități ar trebui să participe organisme statutare și nestatutare precum organismele de promovare a egalității, instituțiile naționale din domeniul drepturilor omului, organizațiile neguvernamentale (ONG-urile), sindicatele, angajatorii și alte grupuri de profesioniști.

Datele din 2015 arată că măsurile reparatorii sunt insuficient disponibile în practică, iar sancțiunile în cazurile de discriminare și în cazul infracțiunilor motivate de ură sunt adesea prea blânde pentru a fi eficiente și a avea un efect de descurajare. Prin urmare, ele nu respectă cerințele Directivei privind egalitatea rasială și ale Deciziei-cadru privind rasismul și xenofobia, astfel cum se prevede la articolul 6 din Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială. În plus, în doar câteva dintre statele membre există organisme de promovare a egalității, cu competențe de a impune sancțiuni și a formula recomandări în cazurile de discriminare etnică. Măsura în care procedurile de reclamare își îndeplinesc rolul de reparare a prejudiciilor și de factor disuasiv pentru făptuitori depinde de posibilitatea organismelor de soluționare a litigiilor de a dispune sancțiuni eficace, proporționale și cu efect de descurajare.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a îmbunătăți accesul la justiție, statele membre ale UE ar trebui să stabilească sancțiuni eficace, proporționale și disuasive în cazul nerespectării dispozițiilor naționale de transpunere a Directivei privind egalitatea rasială și a Deciziei-cadru privind rasismul și xenofobia. De asemenea, statele membre ar putea avea în vedere extinderea mandatului organismelor de promovare a egalității, care în prezent nu dispun de competențe de a acționa într-o calitate cvasi-judiciară, prin abilitarea acestora să emită decizii cu caracter obligatoriu. În plus, organismele de promovare a egalității ar putea monitoriza aplicarea sancțiunilor dispuse de instanțele specializate.

4 Integrarea romilor

Discriminarea și ura împotriva romilor continuă să afecteze viețile multora din cei aproximativ șase milioane de romi din Uniunea Europeană. În 2015, încălcările drepturilor fundamentale care împiedică integrarea romilor au ajuns pe prima pagină a ziarelor. Prin urmare, mai multe state membre ale UE și-au consolidat aplicarea strategiilor naționale privind integrarea romilor (SNIR), concentrându-se asupra unor acțiuni la nivel local și a creării unor mecanisme de monitorizare. Statele membre au recunoscut, de asemenea, într-o măsură din ce în ce mai mare provocările deosebite cu care se confruntă femeile rome. În 2015, au beneficiat de atenție și romii din țările din Europa Centrală și de Est care locuiesc în statele membre din vestul Europei, fiind discutate practici de îmbunătățire a integrării la nivel local a diferitelor grupuri de romi, în raport cu dreptul la libera circulație și cooperarea transnațională în domeniul măsurilor de integrare.

Opiniile FRA

Originea etnică este considerată motivul cel mai răspândit de discriminare, conform datelor din 2015. Nediscriminarea este unul dintre drepturile prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a UE, precum și în mai multe instrumente europene și internaționale generale și specifice privind drepturile omului. Este de menționat articolul 2 alineatul (1) litera (e) din Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, la care sunt părți semnatare toate cele 28 de state membre ale UE, care subliniază angajamentul de a urmări „prin toate mijloacele potrivite și fără întârziere” eliminarea barierelor între rase și descurajarea a „ceea ce tinde spre întărirea dezbinării rasiale”. În 2015, instituțiile europene, inclusiv Parlamentul European, au atras atenția asupra problemelor legate de discriminarea intersecțională și au încurajat statele membre ale UE să pună în aplicare măsuri suplimentare pentru abordarea urii împotriva romilor și a discriminării intersecționale, abordând, de asemenea, situația specifică a femeilor și fetelor rome.

Opiniile FRA

Pentru a combate discriminarea încă existentă împotriva romilor și ura împotriva acestora, FRA consideră că statele membre ale UE ar trebui să pună în aplicare măsuri concrete de combatere a discriminării etnice a romilor, în conformitate cu dispozițiile Directivei privind egalitatea rasială, și de combatere a urii împotriva acestora, în conformitate cu dispozițiile Deciziei-cadru

privind rasismul și xenofobia. Pentru a rezolva problemele cu care se confruntă femeile și fetele rome, statele membre ar putea include măsuri specifice destinate acestora în strategiile naționale de integrare a romilor (SNIR) sau măsuri de politică pentru combaterea eficace a discriminării intersecționale. Statele membre ar trebui să integreze în mod explicit o abordare antidiscriminare în punerea în aplicare a acestor strategii naționale.

Condițiile de viață ale cetățenilor Uniunii Europene de etnie romă care locuiesc într-un alt stat membru, precum și realizarea de progrese în privința integrării lor au continuat să reprezinte o provocare în 2015. Dovezile FRA arată că strategiile naționale de integrare a romilor ale statelor membre sau măsurile mai generale de politică nu vizează în mod explicit aceste populații. Prin urmare, puține sunt strategiile sau planurile de acțiune la nivel local care răspund nevoilor specifice ale acestor cetățeni ai UE.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a aborda problemele cu care se confruntă cetățenii romi din UE care trăiesc într-un alt stat membru, un sprijin continuu din partea Comitetului Regiunilor și a Comisiei Europene ar fi benefic pentru un schimb de practici promițătoare între regiunile și municipalitățile din statele membre de reședință și statele membre de origine.

Statele membre de origine și de destinație ar putea avea în vedere elaborarea unor măsuri de integrare specifice pentru cetățenii UE de etnie romă care circulă și își au reședința într-un alt stat membru, pe care să le includă în strategiile lor naționale privind integrarea romilor (SNIR) sau în măsurile de politici publice aferente. Printre aceste măsuri ar trebui să se numere cooperarea și coordonarea între administrațiile locale din statele membre de reședință și statele membre de origine.

Participarea este unul dintre principiile esențiale ale abordării strategiilor de reducere a sărăciei din perspectiva drepturilor omului, astfel cum este prezentată de Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului (OHCHR) și consacrată în cele 10 Principii comune de bază privind incluziunea romilor. Cercetările FRA arată că în 2015 s-au depus eforturi de implicare activă a populației locale, din interiorul sau din afara comunității rome, în activități comune la nivel local, împreună cu autoritățile locale și regionale. Cu toate acestea, nu există o abordare sistematică a implicării romilor la nivelul statelor membre, structurile de cooperare fiind extrem de diferite în special în ceea ce privește monitorizarea strategiilor naționale și utilizarea fondurilor UE.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a spori participarea activă și implicarea romilor, autoritățile publice, în special cele locale, ar trebui să ia măsuri pentru îmbunătățirea coeziunii și a încrederii comunității, prin cooptarea populației locale, precum și a societății civile și prin eforturi sistematice de implicare. Aceste măsuri pot contribui la îmbunătățirea participării romilor în procesele de integrare la nivel local, în special prin implicarea în identificarea propriilor nevoi, în formularea de răspunsuri și în mobilizarea de resurse.

Practicile de monitorizare a planurilor locale de acțiune sau a măsurilor de politică locală variază în interiorul statelor membre ale UE, precum și la nivelul Uniunii. În unele state membre, responsabilitatea pentru monitorizarea punerii în aplicare a acestor politici locale revine autorităților centrale, în timp ce în altele ea aparține actorilor de la nivel local, care se confruntă adesea cu un deficit de competențe în rândul resurselor umane și cu o lipsă a resurselor financiare. De asemenea, variază gradul de implicare a romilor înșiși și a organizațiilor societății civile în procesele de monitorizare, precum și calitatea indicatorilor elaborați.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a aborda problemele legate de monitorizarea punerii în aplicare a planurilor de acțiune locală sau a măsurilor de politică locală, statele membre ale UE ar trebui să aplice măsurile recomandate pentru integrarea efectivă a romilor în statele membre, astfel cum au fost adoptate în cadrul Consiliului Ocuparea Forței de Muncă, Politică Socială, Sănătate și Consumatori reunit în perioada 9-10 decembrie 2013. Orice autoevaluare prin monitorizare și evaluare independentă, cu participarea activă a organizațiilor societății civile și a reprezentanților romilor, ar trebui să vină în completarea strategiilor naționale privind integrarea romilor (SNIR) și a măsurilor de politică în acest sens. Părțile interesate de la nivel local ar beneficia de pe urma cursurilor de formare orientate spre practică privind metodele și indicatorii de monitorizare în vederea observării progreselor înregistrate în comunitățile vizate.

5 Societatea informațională, protecția vieții private și a datelor

Atacurile teroriste asupra birourilor revistei Charlie Hebdo, asupra unui tren Thalys și asupra câtorva ținte diferite din Paris în noiembrie 2015 au intensificat solicitările pentru o mai bună echipare a autorităților din domeniul securității. Printre aceste solicitări se numără propuneri de consolidare a capacităților tehnologice ale serviciilor de informații, care au declanșat discuții privind protejarea vieții private și a datelor cu caracter personal odată cu îndeplinirea cerințelor de securitate. Statele membre ale UE s-au confruntat cu această provocare în cadrul dezbaterilor privind reformele legislative, în special în ceea ce privește păstrarea datelor. Legiuitorul UE a făcut progrese importante în ceea ce privește pachetul UE privind protecția datelor, dar a convenit de asemenea adoptarea Directivei UE privind registrul cu numele pasagerilor (PNR), cu implicații clare pentru protecția vieții private și a datelor cu caracter personal. Între timp, Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a reafirmat importanța protejării datelor în UE, într-o decizie de referință privind transferurile de date către țări terțe.

Opiniile FRA

O serie de state membre ale UE sunt în plin proces de reformare a cadrului legal propriu privind serviciile de informații, așa cum arată cercetările FRA, care se bazează pe o solicitare a Parlamentului European de a efectua o analiză a drepturilor fundamentale în acest domeniu. La baza reformelor de acest tip se află adesea serviciile de securitate și de informații, care beneficiază de competențe și de capacități tehnologice sporite. La rândul lor, aceste reforme ar putea spori puterile intruzive ale serviciilor, în special în raport cu drepturile fundamentale referitoare la viața privată și la protecția datelor cu caracter personal, garantate de articolele 7 și 8 din Carta drepturilor fundamentale a UE, de articolul 8 din Convenția europeană privind drepturile omului (CEaDO), de articolul 17 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP) și de articolul 12 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, precum și în ceea ce privește accesul la o cale de atac eficientă, consacrat de articolul 47 din Carta UE și de articolul 13 din CEaDO.

CJUE și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) solicită garanții juridice esențiale în contextul prelucrării de către serviciile de informații a datelor cu caracter personal pentru un obiectiv de interes general, cum ar fi protecția securității naționale. Printre aceste garanții se numără: garanții procedurale și de fond privind necesitatea și proporționalitatea unei măsuri, o supraveghere independentă și garantarea unor mecanisme reparatorii eficiente, precum și norme referitoare la furnizarea de dovezi privind supravegherea sau nesupravegherea unei persoane.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a răspunde provocărilor identificate în privința vieții private și a protecției datelor cu caracter personal, atunci când reformează cadrele juridice referitoare la serviciile de informații, statele membre ale UE ar trebui să se asigure de reafirmarea garanțiilor privind drepturile fundamentale în legislația națională. Printre acestea se numără: garanții corespunzătoare împotriva abuzurilor, care presupun reguli clare și accesibile, demonstrarea strictei necesități și a proporționalității mijloacelor care vizează îndeplinirea obiectivului, precum și o supraveghere efectivă de către organele independente de monitorizare și existența unor mecanisme reparatorii eficiente.

Din ianuarie 2012, instituțiile UE și statele membre negociază pachetul UE privind protecția datelor. Acordul politic la care s-a ajuns în decembrie 2015 va îmbunătăți garanțiile aferente dreptului fundamental la protecția datelor cu caracter personal, consacrat la articolul 8 din Carta drepturilor fundamentale a UE. Pachetul privind protecția datelor ar trebui să intre în vigoare în 2018. Din acel moment, autoritățile din domeniul protecției datelor vor avea un rol și mai important în garantarea dreptului de protecție a datelor. Potențialele victime ale încălcărilor acestui drept deseori nu sunt conștiente de drepturile lor și de căile de atac existente, după cum arată cercetările FRA.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a eficientiza protecția vieții private și a datelor cu caracter personal, statele membre ale UE ar trebui să asigure dotarea autorităților independente din domeniul protecției datelor cu resurse financiare, tehnice și umane adecvate, care să le permită să-și îndeplinească rolul esențial de protejare a datelor cu caracter personal și de informare a victimelor cu privire la drepturile lor și la căile de atac existente. Acest lucru este cu atât mai important cu cât noul regulament al UE privind protecția datelor va consolida și mai mult puterile autorităților de protecție a datelor.

Deși evoluțiile din 2014 s-au axat pe problema păstrării sau nepăstrării datelor, opinia cea mai răspândită în rândul statelor membre ale UE în 2015 este că păstrarea datelor constituie cea mai eficientă modalitate de asigurare a protecției securității naționale și a siguranței publice și de combatere a infracțiunilor grave. Pornind de la jurisprudența recentă a Curții de Justiție, au reînceput dezbaterile cu privire la importanța păstrării datelor pentru organele de aplicare a legii.

Opiniile FRA

În pofida discuțiilor la nivelul UE pe marginea oportunității păstrării datelor, FRA consideră că, în cadrele lor naționale privind păstrarea datelor, statele membre ale Uniunii trebuie să respecte standardele privind drepturile fundamentale prevăzute de jurisprudența recentă a Curții de Justiție. Aceste standarde ar trebui să includă verificări stricte ale proporționalității și garanții procedurale corespunzătoare, astfel încât să se asigure esența drepturilor la viața privată și la protecția datelor cu caracter personal.

Comisia pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne a Parlamentului European a respins în aprilie 2013 propunerea de directivă a UE privind registrul cu numele pasagerilor (PNR), ca răspuns la semnele de întrebare ridicate cu privire la proporționalitate și necesitate, la lipsa unor garanții privind protecția datelor și la transparența față de pasageri. În contextul luptei împotriva terorismului și infracțiunilor grave, în 2015 legiuitorii UE au ajuns totuși la un acord cu privire la adoptarea unei directive a UE privind PNR. Textul de compromis conține garanții îmbunătățite, astfel cum a sugerat inclusiv FRA în opinia sa din 2011 referitor la sistemul UE de colectare a datelor în PNR. Printre acestea se numără cerințe sporite privind previzibilitatea, accesibilitatea și proporționalitatea, precum și introducerea unor garanții suplimentare privind protecția datelor. După intrarea sa în vigoare, directiva va trebui transpusă în legislația națională în termen de doi ani.

Opiniile FRA

FRA consideră că, în timp ce se pregătesc pentru transpunerea viitoarei directive a UE privind registrul cu numele pasagerilor (PNR), statele membre ale UE ar putea valorifica această ocazie pentru a-și consolida garanțiile aferente protecției datelor și a se asigura de instituirea celor mai înalte standarde privind drepturile fundamentale. Având în vedere jurisprudența recentă a CJUE, ar trebui consolidate în mod deosebit garanțiile privind căile de atac eficiente și supravegherea independentă.

6 Drepturile copilului

Sosirea a mii de copii ca refugiați în 2015 a generat numeroase probleme, inclusiv din perspectiva protecției copilului. Eforturile Comisiei Europene de a furniza orientări cu privire la sistemele integrate de protecție a copilului au constituit un demers prompt. Având în anul 2014, un procent de 27,8 % din totalul copiilor expuși riscului de sărăcie sau excluziune socială, atingerea obiectivului UE 2020 privind reducerea sărăciei rămâne o sarcină dificilă. Utilizarea internetului și a platformelor de comunicare socială de către copii a reprezentat, de asemenea, un subiect important pe agenda politică, riscurile asociate și radicalizarea în rândul tinerilor fiind aspecte care au cauzat îngrijorare în mod particular. Statele membre au continuat să prezinte inițiative de combatere a abuzurilor cibernetice și de educare în domeniul utilizării corecte a internetului, iar pachetul viitor al UE privind protecția datelor va promova garanții suplimentare în acest sens.

Opiniile FRA

Cu cinci ani înainte de termenul stabilit în cadrul strategiei UE 2020 de reducere a sărăciei, aceasta continuă să rămână în rândul copiilor la aproximativ același nivel ridicat ca în anul 2010. Copiii continuă să fie expuși riscului de sărăcie într-o măsură mai mare decât adulții. Conform articolului 24 din Carta drepturilor fundamentale a UE, „[c]opiii au dreptul la protecția și îngrijirile necesare pentru asigurarea bunăstării lor”. Semestrul european a atras critici pentru că nu acordă suficientă atenție sărăciei persistente în rândul copiilor. Cu toate acestea, anunțul Comisiei din 2015 privind dezvoltarea unui pilon european al drepturilor sociale creează anumite așteptări deoarece se referă la posibila elaborare a unei legislații europene cu privire la diferite „drepturi sociale”, inclusiv a unor dispoziții privind dreptul de acces la servicii de îngrijire a copilului și la asistență socială.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru combaterea sărăciei în rândul copiilor, UE și statele sale membre trebuie să-și intensifice eforturile în acest sens și să promoveze bunăstarea copiilor. Ar putea fi luată în considerare depunerea unor astfel de eforturi în toate domeniile de politică publică pentru toți copiii, în timp ce măsurile specifice ar putea viza copiii aflați în situații vulnerabile, cum ar fi cei care provin dintr-un mediu etnic minoritar, copiii romi marginalizați, copiii cu dizabilități, cei care locuiesc în centre de plasament, copiii din familii monoparentale și copiii din familii ai căror membri nu au un loc de muncă sau lucrează ocazional.

UE și statele sale membre ar trebui să aibă în vedere faptul că măsurile adoptate în cadrul semestrului european contribuie la îmbunătățirea protecției și a îngrijirii copiilor, așa cum este necesar pentru bunăstarea lor și în conformitate cu recomandarea Comisiei Europene intitulată „Investiția în copii: ruperea cercului vicios al defavorizării”. Aceste măsuri ar putea crește în mod deosebit eficacitatea, volumul, valoarea și sfera de aplicare a sprijinului social acordat copiilor și părinților, în special celor expuși riscului de sărăcie și excluziune socială.

Internetul și platformele de comunicare socială sunt tot mai importante în viața copiilor, după cum arată cercetările din 2015. Această așa-numită revoluție digitală aduce cu sine o multitudine de oportunități de capacitate, cum sunt inițiativele de participare a copiilor, dar și riscuri, cum ar fi violența sexuală, discursul online de instigare la ură, proliferarea imaginilor de abuzuri sexuale asupra copiilor și hărțuirea pe internet. Regulamentul UE privind protecția datelor, care a făcut obiectul unui consens politic la sfârșitul anului 2015, prevede ca statele membre ale UE și sectorul privat să acționeze în sensul punerii în aplicare a garanțiilor privind protecția copilului stabilite în textul său.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a face față provocărilor pe care internetul ridică, UE ar putea avea în vedere posibilitatea elaborării unor ghiduri metodologice, împreună cu statele membre, vizând modul optim de aplicare a garanțiilor privind protecția copilului, cum ar fi acordul parental

prevăzut în Regulamentul privind protecția datelor. Aceste măsuri de protecție trebuie să respecte dispozițiile din Carta drepturilor fundamentale a UE privind dreptul copilului la protecție și dreptul de a-și exprima în mod liber opinia [articolul 24 alineatul (1)].

În 2015 au continuat procedurile de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva a șapte state membre ale UE în ceea ce privește Directiva (2011/93/UE) privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile. Cercetarea FRA publicată în 2015 arată că, deși în unele state membre erau deja în vigoare o parte din garanțiile procedurale pentru copiii-victime, instituite la articolele 23 și 24 din Directiva privind victimele, acestea nu erau aplicate la scară largă. O nouă directivă privind garanțiile procedurale pentru copiii care au calitatea de suspecți sau inculpați în cadrul procedurilor penale a făcut obiectul unui consens politic la sfârșitul anului 2015 și probabil va fi adoptată la începutul anului 2016.

Opiniile FRA

Pentru a completa legislația recentă a UE referitoare la copii, FRA consideră că Uniunea ar putea avea în vedere elaborarea, împreună cu statele membre, a unui ghiduri metodologice privind modul optim de punere în aplicare a acestor noi obligații, ținând seama și de Orientările Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului. Aceste ghiduri metodologice ar putea aborda măsuri de protecție specifice pentru copiii aflați în situații vulnerabile, cum ar fi copiii aflați în tranzit, copiii care provin din medii etnice minoritare, inclusiv romii, și copiii cu dizabilități. Statele membre ar trebui să se asigure că aplică în mod eficace Directiva privind victimele, în special articolele 23 și 24, alocând resurse adecvate pentru abordarea unor aspecte cum ar fi formarea (articolul 25), orientarea profesională și nevoile materiale (de exemplu, disponibilitatea mijloacelor tehnice de comunicare, articolul 23), toate în conformitate cu dreptul copiilor la protecție în conformitate cu articolul 24 din Carta drepturilor fundamentale a UE.

7 Accesul la justiție, inclusiv drepturile victimelor infracțiunilor

Dat fiind că evoluțiile din unele state membre ale UE creează motive de îngrijorare, Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei și Uniunea Europeană au continuat eforturile de consolidare a statului de drept, inclusiv a independenței judecătorești și a stabilității sistemelor de justiție. O serie de state membre au consolidat drepturile persoanelor acuzate și ale suspectilor în vederea transpunerii legislației secundare relevante a UE. Anul 2015 a fost, de asemenea, termenul limită pentru transpunerea de către statele membre a Directivei privind drepturile victimelor, însă sunt necesare eforturi suplimentare pentru a aduce cu adevărat o schimbare în beneficiul victimelor infracțiunilor. Între timp, statele membre au introdus măsuri importante pentru combaterea violenței împotriva femeilor, iar Comisia Europeană și-a comunicat planurile pentru posibila aderare a Uniunii la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul).

Opiniile FRA

Statul de drept este o parte și o condiție prealabilă a protecției tuturor valorilor fundamentale enumerate la articolul 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană, precum și o cerință pentru respectarea drepturilor fundamentale care decurg din tratatele și obligațiile UE conform dreptului internațional. Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei și Uniunea Europeană și-au continuat eforturile de consolidare a statului de drept, inclusiv prin sublinierea importanței independenței judecătorești și a stabilității sistemelor de justiție din UE. Cu toate acestea, evoluțiile înregistrate în 2015 în unele state membre ale UE au generat o serie de motive de îngrijorare privind statul de drept, similare celor observate în anii trecuți.

Opiniile FRA

Pentru a aborda aspectele îngrijorătoare privind statul de drept survenite în anumite state membre ale UE în 2015 și pentru a preveni alte situații critice legate de statul de drept în general, FRA consideră că toți actorii relevanți la nivel național, inclusiv guvernele, parlamentele și justiția, trebuie să-și intensifice eforturile de susținere și consolidare a statului de drept. În contextul dat, acești actori ar trebui să respecte cu conștiințiozitate recomandările formulate de mecanismele europene și internaționale de monitorizare a respectării drepturilor omului. Schimburile sistematice cu UE, precum și cele

între statele membre, pe baza unor criterii obiective comparative (cum sunt indicatorii) și a unor evaluări contextuale, ar putea constitui un element important pentru atenuarea sau prevenirea oricăror probleme viitoare ce țin de statul de drept.

În transpunerea Directivei UE privind dreptul la traducere și interpretare, precum și a Directivei privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, majoritatea statelor membre ale UE au decis să propună modificări legislative, astfel cum arată constatările FRA din 2015. Statele membre au procedat astfel pentru a clarifica și mai mult anumite mecanisme instituite de normele inițiale de punere în aplicare, pentru a elimina omisiunile sau problemele survenite la aplicarea practică a acestor norme sau pentru a le redefini domeniul de aplicare. Totuși, s-a dovedit că există încă decalaje în ceea ce privește adoptarea măsurilor de politică publică.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a se asigura că drepturile procedurale, cum ar fi dreptul la traducere sau la informare, sunt adoptate și puse în practică în întreaga Uniune, Comisia Europeană și alte organisme relevante ale UE ar trebui să conlucreze îndeaproape cu statele membre pentru a le oferi orientări cu privire la măsurile legislative și de politică publică în acest domeniu, inclusiv printr-un schimb de practici

naționale între statele membre. Pe lângă revizuirea cadrului legislativ aferent Directivei UE privind dreptul la traducere și interpretare și al Directivei privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, FRA consideră că statele membre ale UE trebuie să-și intensifice eforturile legislative în următorii ani, completându-le cu măsuri concrete de politică publică, cum ar fi furnizarea de orientări și cursuri de instruire cu privire la cele două directive pentru profesioniștii din domeniul justiției penale.

În contextul expirării, în noiembrie 2015, a termenului limită pentru transpunerea Directivei privind drepturile victimelor (2012/29/UE), unele state membre au făcut pași semnificativi în direcția punerii în practică a drepturilor și standardelor minime stabilite în directivă. Cu toate acestea, potrivit rezultatelor cercetării FRA, există încă deficiențe semnificative, de exemplu în aplicarea practică a dreptului victimelor de a primi informații (articolul 4), în crearea și furnizarea de servicii de sprijin în mod gratuit (articolele 8 și 9), precum și în evaluarea individuală a victimelor de către poliție (articolul 22). Majoritatea statelor membre ale UE încă nu au adoptat măsuri corespunzătoare de transpunere a directivei în legislația națională.

Opiniile FRA

Pentru a permite și acorda victimelor infracțiunilor posibilitatea de a-și revendica drepturile, FRA consideră că statele membre ar trebui să remedieze, fără întârziere, deficiențele încă existente în cadrul lor juridic și instituțional. În conformitate cu obligațiile care le revin în temeiul Directivei privind drepturile victimelor, ele ar trebui să consolideze capacitatea și finanțarea unor servicii complete de sprijinire a victimelor, la care toate victimele infracțiunilor să poată avea acces gratuit.

Recunoașterea violenței împotriva femeilor ca o formă de abuz din perspectiva drepturilor fundamentale, ceea ce reflectă diverse principii – de la egalitatea de gen până la demnitatea umană și dreptul la viață –, a câștigat mai mult teren în 2015 dat fiind că patru state membre ale UE au ratificat Convenția de la Istanbul, iar Comisia Europeană a anunțat o „Foaie de parcurs privind posibila aderare a Uniunii Europene la Convenția de la Istanbul”. Totuși, încă sunt necesare măsuri juridice și de politică publică suplimentare în vederea prevenirii violenței împotriva femeilor. Comisia și statele membre au folosit datele din sondajul paneuropean al FRA privind răspândirea și natura diferitelor forme de violență împotriva femeilor pentru a pleda pentru răspunsuri juridice și de politică îmbunătățite în vederea combaterii acestui tip de violență.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a îmbunătăți răspunsurile juridice și de politică în vederea combaterii violenței împotriva femeilor, Uniunea Europeană va adera la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violența domestică (Convenția de la Istanbul), așa cum se subliniază în foaia de parcurs a Comisiei. Statele membre ale UE ar trebui să ratifice și să aplice efectiv această convenție.

8 Evoluții în punerea în aplicare a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități

În 2015, la cinci ani de la aderarea Uniunii Europene la Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD), pentru prima dată un organism de monitorizare a tratatelor din cadrul Organizației Națiunilor Unite (ONU), și anume Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități (Comitetul pentru CDPD), a evaluat îndeplinirea obligațiilor UE în domeniul drepturilor omului. În observațiile sale finale, Comitetul pentru CDPD a creat un plan care cuprinde măsurile suplimentare necesare pentru ca UE să-și îndeplinească obligațiile în temeiul convenției. La nivel național, CDPD stimulează ample procese de schimbare, dat fiind că statele membre urmăresc să își armonizeze cadrele legislative cu standardele convențiilor. Cel mai probabil, aceste procese vor continua, din moment ce cadrele de monitorizare instituite în temeiul articolului 33 alineatul (2) din convenție examinează în continuare legislația prin prisma compatibilității cu CDPD.

Opiniile FRA

Fiind prima dată când un organism ONU de monitorizare a tratatelor – Comitetul pentru CDPD – a analizat îndeplinirea obligațiilor internaționale ale UE în domeniul drepturilor omului, observațiile finale ale comitetului cu privire la punerea în aplicare a CDPD de către UE, publicate în 2015, reprezintă un reper important în ceea ce privește angajamentul UE pentru egalitate și respectarea drepturilor omului. Recomandările ample oferă orientări privind acțiunile legislative și politice din cadrul sferei de competență a UE.

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a permite o punere în aplicare integrală a CDPD, instituțiile UE ar trebui să utilizeze observațiile finale ale Comitetului pentru CDPD ca pe o oportunitate de a da un exemplu pozitiv, prin asigurarea punerii în aplicare rapide a recomandărilor comitetului. Având în vedere că reprezintă Uniunea în cadrul convenției, Comisia Europeană trebuie să colaboreze îndeaproape cu alte instituții, organisme și agenții ale UE, precum și cu statele membre, pentru a coordona monitorizarea eficientă și sistematică a observațiilor finale. Modalitățile de cooperare ar putea fi stabilite printr-o strategie de punere în aplicare a CDPD, în conformitate cu recomandările Comitetului pentru CDPD și cele din Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap.

Pe măsură ce se apropie, în 2016, aniversarea a 10 ani de la intrarea în vigoare a abordărilor privind CDPD, datele existente arată că aceasta a reprezentat un puternic catalizator pentru reformele juridice și în materie de politici publice realizate la nivel național și european. Cu toate acestea, abordarea problematicii dizabilității din perspectiva drepturilor omului, conform dispozițiilor convenției, încă nu se reflectă pe deplin în procesul de legiferare sau de elaborare a politicilor europene sau naționale.

Opiniile FRA

Având în vedere că abordarea problematicii dizabilității din perspectiva drepturilor omului nu se bucură încă de susținere deplină, FRA consideră că UE și statele sale membre ar trebui să ia în considerare intensificarea eforturilor de aliniere a cadrelor juridice la cerințele CDPD. Astfel cum recomandă Comitetul pentru CDPD, acest lucru ar putea presupune o revizuire amplă a legislației statelor membre pentru a asigura armonizarea deplină cu prevederile convenției. Astfel de evaluări la nivelul UE și la nivel național ar putea stabili obiective și termene clare pentru reforme, identificând actorii responsabili.

Analizele din 2015 ale Comitetului pentru CDPD referitoare la situația din Uniunea Europeană, Croația, Republica Cehă și Germania arată că procesele de evaluare ale organismelor de monitorizare oferă o oportunitate valoroasă de a obține opinii din partea

organizațiilor societății civile, inclusiv a organizațiilor pentru persoanele cu dizabilități. O provocare mai mare o constituie menținerea acestui nivel de implicare și consultare pe parcursul monitorizării observațiilor finale, având în vedere sfera amplă de aplicare a recomandărilor comitetului.

Opiniile FRA

Pentru a păstra nivelul de implicare suscitată până în prezent de procesul de evaluare privind CDPD, FRA consideră că, atunci când iau măsurile pentru punerea în aplicare a observațiilor finale ale Comitetului pentru CDPD, atât UE, cât și statele membre ar trebui să aibă în vedere consultarea structurată și sistematică și implicarea persoanelor cu dizabilități. Această consultare ar trebui să fie pe deplin accesibilă, permițând participarea tuturor persoanelor cu dizabilități, indiferent de forma de deficiență.

La sfârșitul anului 2015, Finlanda, Irlanda și Țările de Jos erau singurele state care nu ratificaseră CDPD, cu toate că fiecare dintre ele a înregistrat progrese semnificative în direcția finalizării reformelor necesare pentru a deschide calea spre ratificare. Alte patru state membre și Uniunea Europeană încă nu au ratificat Protocolul opțional la CDPD, care permite persoanelor să adreseze plângeri Comitetului pentru CDPD, în pofida faptului că toate au ratificat convenția principală înainte de 2012.

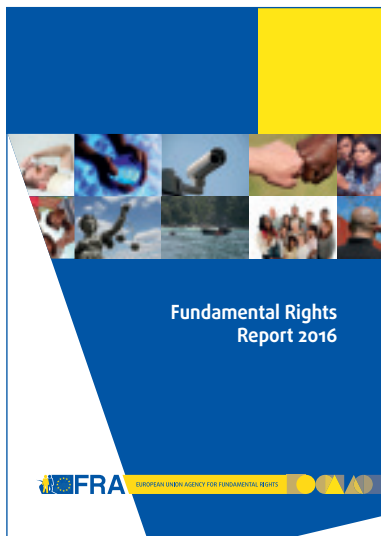
Opiniile FRA

Pentru a realiza ratificarea deplină a CDPD, FRA consideră că statele membre ale UE care încă nu au făcut acest lucru ar trebui să aibă în vedere adoptarea rapidă de măsuri în vederea finalizării ultimelor reforme care vor deschide calea ratificării convenției. UE și statele membre care încă nu au completat ratificarea CDPD cu adoptarea protocolului opțional ar trebui să aibă în vedere realizarea rapidă a demersurilor legale necesare pentru ratificarea acestuia.

Potrivit unei analize comparative a FRA, la sfârșitul anului 2015, patru din cele 25 de state membre ale UE care au ratificat CDPD încă nu înființaseră sau nu desemnaseră un organism care să pună în aplicare și să monitorizeze aplicarea convenției, astfel cum se prevede la articolul 33. Dovezile arată că lipsa resurselor financiare și umane, precum și a unui temei legal solid pentru desemnarea organismelor obstrucționează activitatea organismelor deja înființate, în special a cadrelor de monitorizare instituite în conformitate cu articolul 33 alineatul (2).

Opiniile FRA

FRA consideră că, pentru a îmbunătăți monitorizarea obligațiilor privind CDPD, UE și toate statele membre ar trebui să aibă în vedere alocarea, în beneficiul cadrelor de monitorizare instituite în conformitate cu articolul 33 alineatul (2), a unor resurse financiare și umane suficiente și stabile pentru a permite acestor cadre să își îndeplinească funcțiile. De asemenea, ar trebui să se aibă în vedere garantarea independenței cadrelor de monitorizare, asigurându-se că modul de organizare și funcționare al acestora ține seama de Principiile de la Paris privind funcționarea instituțiilor naționale din domeniul drepturilor omului, în conformitate cu dispozițiile articolului 33 alineatul (2). Constituirea unei baze juridice oficiale pentru cadrele de monitorizare la nivel european și național, care să stabilească în mod clar rolul și domeniul de aplicare al acestora, ar veni în sprijinul independenței lor. Statele membre care încă nu au desemnat organismele menționate la articolul 33 ar trebui să facă acest lucru cât mai curând posibil și să le aloce resursele și mandatele necesare pentru punerea în aplicare și monitorizarea efectivă a obligațiilor care le revin în temeiul CDPD.

Uniunea Europeană (UE) și statele sale membre au introdus și continuat numeroase inițiative pentru garantarea și consolidarea drepturilor fundamentale în 2015. *Raportul FRA privind drepturile fundamentale 2016* sintetizează și analizează evoluțiile majore din domeniul drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană în perioada ianuarie-decembrie 2015, oferind totodată și opiniile FRA pe marginea lor. Menționând atât progresele înregistrate, cât și obstacolele persistente, publicația oferă perspective asupra principalelor aspecte care declanșează debateri pe marginea drepturilor fundamentale la nivelul întregii Uniuni Europene.

Secțiunea „În prim-plan” de anul acesta analizează mai îndeaproape aspectele legate de azil și de migrație. Restul capitolelor aduc în discuție Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și utilizarea acesteia de către statele membre, egalitatea și nediscriminarea, rasismul, xenofobia și intoleranța asociată acestora, integrarea romilor, societatea informațională, protecția vieții private și a datelor, drepturile copilului, accesul la justiție, inclusiv drepturile victimelor infracțiunilor, precum și evoluțiile înregistrate la punerea în aplicare a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Informații suplimentare:

Pentru conținutul integral al Raportului FRA privind drepturile fundamentale 2016 (*Fundamental Rights Report 2016*), a se vedea <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/fundamental-rights-report-2016>

A se vedea și celelalte publicații ale FRA din domeniu:

- FRA (2016), *Raportul privind drepturile fundamentale 2016 – Opiniile FRA*, Luxemburg, Oficiul pentru Publicații, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/fundamental-rights-report-2016-fra-opinions> (disponibil în toate cele 24 de limbi oficiale ale UE)
- FRA (2016), *Asylum and migration into the EU in 2015* (Azilul și migrația în UE în 2015), Luxemburg, Oficiul pentru Publicații, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/asylum-and-migration-european-union-2015> (disponibil în engleză și franceză)

Pentru rapoartele anuale anterioare ale FRA privind provocările și realizările din domeniul drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană într-un anumit an, a se vedea: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports> (disponibile în engleză, franceză și germană).

Oficiul pentru Publicații

TK-AM-16-001-RO-C (print); TK-AM-16-001-RO-N (PDF)

FRA – AGENȚIA PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viena – Austria
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

© Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2016
Fotografii: © iStockphoto; Comisia Europeană; OSCE (Milan Obradovic)

Print: ISBN 978-92-9491-282-4, doi:10.2811/87602
PDF: ISBN 978-92-9491-276-3, doi:10.2811/022621